

<https://skolediskusjon.no/kompendier/norsk/novelleanalyse>

2023 høst

Referat

Hva handler novellen om?

I en novelleanalyse kan det være en god idé å gi et kort referat av novellens handling. Bruk dine egne ord til å skildre begivenhetene og sørg for å dra inn relevante detaljer fra novellen. (Det er ikke sikkert at det skal være med referat i din novelleanalyse). I referatet du skriver til novelleanalysen bør du unngå å nevne avslørende detaljer fra handlingen i novellen, da leserne av analysen kan få novellen ødelagt for egen lesning. Referatet er relevant for at leseren av novelleanalysen skal forstå hvordan du trekker de slutningene du gjør i selve analysen.

Sammensetning

Hvordan er novellen bygd opp?

Når du skal beskrive novellens oppbygning, kan du med fordel starte med å se på hvordan fortellingen begynner. Starter historien in medias res – dvs. kastes leseren rett inn i handlingen? Begynner novellen med en introduksjon av handlingen, eller kanskje en presentasjon av miljøet eller personene?

I tillegg kan det være relevant å se på om novellen bruker tilbakeblikk og høydepunkter, samt om slutten er lukket eller åpen. Husk å inkludere hensynet til sammensetningen som henger sammen med din øvrige analyse.

Forteller

Hvem forteller historien?

Det finnes to grunnleggende fortellertyper: Førstepersonsfortelleren (jeg-fortelleren) og tredjepersonsfortelleren.

- Førstepersonsfortelleren er lett å kjenne igjen siden denne bruker jeg-form, f.eks. "Jeg ble veldig lettet da jeg fikk vite det". En førstepersonsforteller gjør det lettere for leseren å identifisere seg med fortelleren, siden den gir tilgang til personens tanker og følelser.
- Der er snakk om en tredjepersonsforteller, når alle personene i novellen beskrives i tredjeperson, f.eks. "Hun sørget over ham i to år etter ulykken".

Vær også oppmerksom på at tredjepersonsfortelleren som regel enten er en allvitende forteller (har tilgang til alle personenes tanker og følelser) eller en personbundet forteller (kun har tilgang til én persons tanker og følelser – resten av personene beskrives utenfra).

Synsvinkel

Fra hvilken vinkel ser leseren hendelsene?

Novelleanalysen bør også ta for seg synsvinkelen. Synsvinkelen er nært knyttet til fortelleren og handler om fra hvilken vinkel leseren ser det som blir beskrevet. De fire typiske synsvinklene er:

- Overpersonal synsvinkel: Leserens ser mer enn personene i novellen gjør.
- Personal synsvinkel: Leserens ser det samme som en av personene i novellen.
- Begrenset personal synsvinkel: Leserens ser/vet mindre enn novellens personer gjør.
- Kombinert synsvinkel: Det skiftes mellom synsvinklene ovenfor.

Miljø

Hvor foregår novellen?

Miljø kan dekke flere forskjellige ting, f.eks.:

- På hvilket geografisk sted foregår novellen (er det i byen eller på landet, i Danmark eller USA?)
- I hvilket sosialt miljø er personene (rikt eller fattig, ungt eller gammelt, dansk eller etnisk?)
- Er det et realistisk eller urealistisk miljø (overnaturlige elementer)?

Ofte er miljøet med på å beskrive karakterene. F.eks. kan beskrivelsen av et hjem si noe om personen som bor der.

Personkarakteristikk

Hvordan handler personene og hvilket forhold har de til hverandre?

Når du lager personkarakteristikken må du ikke karakterisere alle personene i novellen. Velg ut de viktigste og konsentrer deg om dem.

I personkarakteristikken kan du både gi en ytre beskrivelse (alder, klær, hårfarge osv.) og en indre beskrivelse (personlighet, tanker, verdier osv.).

Husk å koble de indre beskrivelsene til konkrete observasjoner i novellen. Det kan dessuten være relevant å se nærmere på personens handlinger i novellen

og årsakene til disse, samt å undersøke om personen gjennomgår en utvikling i løpet av novellen.

Språk og stil

Hvordan formidles fortellingen?

Er språket enkelt eller komplisert, hvilket ordvalg bruker novellen, og brukes det symbolikk? Du kan gjøre mange interessante tanker om språket og stilen i novellen, men husk alltid på å knytte det sammen med analysen. Tenk over:

- Hvilken betydning har et moderne, lett språk for historien? Hva med et vanskelig og gammeldags språk?
- Brukes det dialekt/slang? Er ordvalget dagligdags eller ”fint”? Hva viser det om miljøet eller samfunnslaget?
- Bruker novellen symbolikk (symboler, sammenligninger, metaforer, metonymi)? Hvilken funksjon har symbolikken for fortellingen?

Tema og budskap

Hva handler novellen egentlig om?

Når du analyserer en novelle, skal du alltid si noe om novellens sentrale tema (f.eks. identitet, ungdom, familieproblemer osv.). Husk på å underbygge temaet underveis i analysen og fortolkningen av novellen.

Til slutt skal du også komme inn på novellens budskap (hvis det er et). Tenk over: Hva prøver forfatteren å fortelle gjennom novellen/hva er hensikten med novellen? Hva betyr novellen i forhold til temaet?

Perspektivering

Er novellen relatert til noe utenfor seg selv?

Novellen kan perspektiveres på flere forskjellige måter:

- Til litteraturhistorien – Er teksten typisk for perioden den ble skrevet i?
- Til forfatterskapet – Er f.eks. novellens tema, sammensetning eller forteller typisk for forfatterskapet?
- Til andre tekster – Har du lest andre tekster (kanskje også i novellesjangeren) som handler om samme temaer?